

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lipca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. Wydział II Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	SSO Jarosław Gołębiowski
Sędziowie	SSA w SO Stanisław Łęgosz (spr.) SSO Dariusz Mizera
Protokolant	Paulina Neyman

po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 2016 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie sprawy z powództwa B. K., T. S.

przeciwko K. K. (1)

o zachówek i ustalenie bezskuteczności wydziedziczenia

na skutek apelacji powoda B. K. i pozwanej oraz zażalenia powódki T. S.

od wyroku Sądu Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim

z dnia 13 stycznia 2016 roku, sygn. akt I C 1167/12

1. **oddala obie apelacje;**

2. **z zażalenia powódki zmienia zaskarżony wyrok w punkcie trzecim sentencji w ten sposób, że zasądzoną od pozwanej K. K. (1) na rzecz powódki T. S. kwotę 1.217 złotych podwyższa do kwoty 2.417 (dwa tysiące czterysta siedemnaście) złotych;**

3. **zasądza od pozwanej K. K. (1) na rzecz powódki T. S. kwotę 750,00 (siedemset pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą;**

4. **zasądza od powoda B. K. na rzecz pozwanej K. K. (1) kwotę 2.400 (dwa tysiące czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.**

SSO Jarosław Gołębiowski

SSA w SO Stanisław Łęgosz SSO Dariusz Mizera

Sygn. akt II Ca 357/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2016 r. w sprawie I C 1167/12 Sąd Rejonowy w Tomaszowie Maz: 1. zasądził od pozwanej K. K. (1) na rzecz powódki T. S. kwotę 12.266,00 zł tytułem zachowku wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 lutego 2013r. do dnia zapłaty 2.umorzył postępowanie w pozostałym zakresie

3.zasądził od pozwanej K. K. (1) na rzecz powódki T. S. kwotę 1.217,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;

4.nakazał pobrać od pozwanej K. K. (1) na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maz. kwotę 1.480,30 zł tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej tytułem zwrotu wydatków poniesionych w sprawie;

5.oddalił powództwo B. K.;

6.umorzył postępowanie w zakresie kwoty 234.00 zł;

7. zasądził od powoda B. K. na rzecz pozwanej K. K. (1) kwotę 1.217,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;

8.nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maz. kwotę 854.80 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych w sprawie.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i zarazem rozważania Sądu Rejonowego:

Spadkodawca S. K., zmarł w dniu (...) roku w T., gdzie ostatnio stale zamieszkiwał. W chwili śmierci był żonaty. Jako swoich spadkobierców ustawowych pozostawił swoją żonę K. K. (1) oraz swoje dzieci: córkę T. S. z domu K. i syna B. K..

W dniu 5 maja 2003 roku, S. K. sporządził w Kancelarii Notarialnej w T. przed Notariuszem J. G. testament, na mocy którego do całego spadku, jaki po nim pozostanie powołał swoją żonę K. K. (1) córkę J. i Z.. Jednocześnie spadkodawca S. K. oświadczył, iż wydziedzicza swe dzieci: B. K. i T. S., dzieci W., z uwagi na to, iż od lat nie utrzymuje z nimi żadnych kontaktów, nie interesują się one jego życiem, nie wykazują nawet chęci nawiązania stosunków rodzinnych.

Postanowieniem z dnia 10 października 2012 roku, wydanym w sprawie sygn. akt I Ns 259/12, Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim I Wydział Cywilny stwierdził, iż spadek po S. K. synu A. i J. nabyła w całości na podstawie testamentu notarialnego żona K. K. (1).

W dniu 18 października 1998 roku, spadkodawca S. K. zawarł drugi związek małżeński z pozwaną K. B.. Na ślubie była obecna córka S. K. z pierwszego małżeństwa T. S., natomiast jego syn B. K. nie brał udziału w tej uroczystości pomimo, iż wiedział o ślubie ojca.

S. K. opuścił swoją rodzinę, kiedy powódka T. S. miała 6 lat, a powód B. K. 10 lat.

Powódka T. S. nawiązała ponownie kontakty z ojcem, kiedy ukończyła szkołę średnią. Znała adres ojca, bo przez cały ten czas S. K. przysyłał alimenty.

Powód B. K. wyjechał do S. ze swoją rodziną w 1991 roku i od tego czasu do P. przyjeżdża średnio dwa razy w roku. W czasie pobytu w P. nigdy nie odwiedził swojego ojca S. K., nie zatelefonował do niego, ani też nigdy nie przysłał ojcu karki świątecznej czy karki z życzeniami imiennymi. Powód B. K. nie napisał również do swojego ojca żadnego listu, nie utrzymywał z nim żadnego kontaktu.

Wcześniej, jak był w wojsku zaprosił swojego ojca na przysięgę, na którą S. K. jako ojciec przyjechał. Powód B. K. odwiedził również swojego ojca razem ze swoją przyszłą żoną, ale nie zaprosił go na swój ślub.

Powód B. K. nie uczestniczył, w przeciwieństwie do swojej siostry T. S., w uroczystości pogrzebowej swojego ojca S. K..

W chwili śmierci, spadkodawca S. K. pozostawił majątek w postaci spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego w położonego w T. przy ulicy (...) o wartości 73 600 zł.

Podstawę prawną dochodzonego roszczenia stanowi przepis art. 991 § 1 k.c., zgodnie z którym zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przysługiwał przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału.

W przedmiotowej sprawie, poza sporem pozostawał stopień i charakter pokrewieństwa między stronami i zmarłym S. K.. Powodowie T. S. i B. K. byli dziećmi spadkodawcy z pierwszego małżeństwa. Bezspornym było również i to, iż spadek po zmarłym S. K. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 5 maja 2003 roku, sporządzonego w T. przed Notariuszem J. R.. A Nr (...) nabyła w całości żona K. K. (1) z domu K. córka J. i Z.. W testamencie tym poza powołaniem do spadku żony K. K. (1) spadkodawca S. K. złożył oświadczenie, iż wydziedzicza swe dzieci: B. K. i T. S. - dzieci W., z uwagi na to, iż od lat nie utrzymuje z nimi żadnych kontaktów, nie interesują się one jego życiem, nie wykazują nawet chęci nawiązania stosunków rodzinnych.

Instytucja wydziedziczenia, to jest pozbawienia prawa do zachowku uregulowana została w art. 1008 k.c. Stosownie do dyspozycji przepisu 1008 k.c. spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku (wydziedziczenie), jeżeli uprawniony do zachowku:

- wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;
- dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci;
- uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.

Przyczyny wydziedziczenia podane przez spadkodawcę S. K. w testamencie nawiązują do podstawy podanej w punkcie trzecim.

Przyczyna wydziedziczenia wymieniona w art. 1008 pkt. 3 k.c. polega na uporczywym niedopełnianiu względem spadkobiercy obowiązków rodzinnych. Zachowanie uprawnionego do zachowku odnosi się do osoby spadkodawcy i dotyczy niedopełniania obowiązków rodzinnych względem niego np. niewykonywanie obowiązku alimentacyjnego, nieudzielenie opieki, brak pomocy w chorobie itp. Wskazane zachowanie musi nosić cechy uporczywości, czyli musi być długotrwałe czy wielokrotne. W pojęciu „zaniedbywanie wobec spadkodawcy obowiązków rodzinnych”, o którym mowa w art. 1008 pkt 3 k.c. mieści się również takie zachowanie, które prowadzi do faktycznego zerwania kontaktów rodzinnych i ustania więzi uczuciowej, normalnej w stosunkach rodzinnych. Chodzi tu więc również o wszczynanie ciągłych awantur, kierowanie pod adresem spadkodawcy nieuzasadnionych i krzywdzących zarzutów, wyrzucenie go z domu, brak udziału w - jego życiu choćby poprzez wizyty w jego miejscu zamieszkania czy okazywanie zainteresowania jego sprawami (wyrok Sądu Najwyższego z 7 listopada 2002r. II CKN 1397/00 LEX nr 75286).

W sporządzonym w dniu 05 maja 2003r. testamencie notarialnym jako przyczynę wydziedziczenia powodów T. S. i B. K. spadkodawca wskazał, iż „od lat nie utrzymuje z nimi żadnych kontaktów, nie interesują się one jego życiem, nie wykazują nawet chęci nawiązania stosunków rodzinnych”.

Zdaniem Sądu, nieutrzymywanie przez powodów T. S. i B. K. kontaktów ze spadkodawcą było spowodowane sytuacją rodzinną i wzajemnymi relacjami pomiędzy spadkodawcą i matką powodów /pierwszą żoną spadkodawcy/, jakie miały miejsce po ich rozwodzie.

Skoro u podstaw konstrukcji prawnej zachowku leży ochrona interesu najbliższych, w aspekcie urzeczywistnienia obowiązków jakie wynikają ze stosunków rodzinnych, to celem wyjątku polegającego na wydziedziczeniu jest sankcja za ich naruszenie z przyczyn leżących po stronie potencjalnego spadkobiercy. Ten sankcyjny charakter wydziedziczenia od zachowku, dla ustalenia przesłanki uporczywego niedopełniania względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych (art. 1008 pkt 3 k.c.), wymaga stwierdzenia nieprawidłowego, zawinionego postępowania uprawnionego o kwalifikowanej cesze "uporczywości", czyli musi być ono długotrwałe bądź wielokrotne i podlegać

obiektywnej negatywnej ocenie z punktu widzenia obowiązków wyznaczonych przepisami prawa, zwyczajami, zasadami współżycia społecznego.

W kontekście zacytowanych przepisów, Sąd doszedł do przekonania, że powód B. K. w sposób uporczywy i trwały nie dopełniał względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych /łączyjących syna z ojcem/. W chwili testowania oraz w okresie poprzedzającym powód B. K. przebywał już w S. /od 1991 r./ i od tamtego czasu aż do śmierci spadkodawcy, nie utrzymywał z ojcem żadnych kontaktów, ani telefonicznych ani też listowych. Okoliczności te już świadczą o zaniedbywaniu obowiązków rodzinnych syna względem ojca, o braku zainteresowania losem ojca.

Z tych względów sąd doszedł do przekonania, że wydziedziczenie powoda B. K. w sporządzonym testamencie notarialnym nie jest bezpodstawne i dlatego też wniesione przez niego powództwo o zachówek oddalił.

Po przeprowadzeniu powyższych rozważań oraz mając na uwadze to, iż powództwo w stosunku do powódki T. S. zostało przez pozwaną K. B. ostatecznie uznane, a w świetle zgromadzonego w sprawie materiału procesowego - nie jest ono sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego ani też nie zmierza do obejścia prawa /art. 213 § 2 k.p.c./, do ustalenia pozostawała jedynie wysokość należnego powódce T. S. zachowku. Zachówek powódki T. S., stosownie do treści art. 991 § 1 k.c., wynosi 1/6 wartości substratu całej masy spadkowej. Łącznie wartość czynna spadku określona została na kwotę 73.600 zł. Zachówek należny powódce T. S. wynosi zatem kwotę 12.2666 zł.

Z uwagi na powyższe, Sąd orzekł jak w punkcie 1 wyroku, zasądzając od pozwanej K. K. (1) na rzecz powódki T. S. kwotę 12.2666 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 lutego 2013r. tj. od dnia doręczenia odpisu pozwu.

Ponieważ na rozprawie w dniu 17 marca 2015r., pełnomocnik powodów ograniczył powództwo do kwoty 12.266,00 zł na rzecz każdego z powodów, cofając powództwo w pozostałym zakresie wraz ze zrzeczeniem się roszczenia, przeto z tych względów i na podstawie art. 355 §1 k.p.c. sąd orzekł jak w punkcie 2 wyroku.

O kosztach postępowania, o których mowa w punkcie 3 wyroku, Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Na zasądzone koszty złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika powódki T. S. będącego adwokatem, którego wysokość ustalono zgodnie z § 6 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu / Dz. U. Nr 163, póź. 1348/.

Mając na uwadze treść art. 98 k.p.c. oraz przepis art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167 póź. 1398 z późniejszymi zmianami), Sąd orzekł jak w punkcie 4 wyroku, nakazując pobrać na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maż. od pozwanej K. K. (1) 1.480,30 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych od uwzględnionego powództwa (wydatków na opinie biegłego w kwocie 855,30 zł + nieuiszczona opłata sądowa od pozwu w kwocie 625,00 zł);

Odnośnie powództwa B. K., Sąd w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego uznał, iż wydziedziczenie powoda w sporządzonym testamencie nie jest bezpodstawne i dlatego też powództwo o zachówek podlega oddaleniu.

Ponieważ na rozprawie w dniu 17 marca 2015r., pełnomocnik powodów ograniczył powództwo do kwoty 12.266,00 zł na rzecz każdego z powodów, cofając powództwo w pozostałym zakresie wraz ze zrzeczeniem się roszczenia, przeto z tych względów i na podstawie art. 355§1kpc orzekł jak w punkcie 6 wyroku.

O kosztach postępowania, o których mowa w punkcie 7 wyroku, Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Na zasądzone koszty złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika pozwanej którego wysokość ustalono zgodnie z § 6 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu .

Mając na uwadze treść art. 98 k.p.c. oraz przepis art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167 póź. 1398 z późniejszymi zmianami), Sąd orzekł jak w punkcie 8 wyroku, nakazując

pobrać na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maż. od powoda B. K. kwotę 854.80 zł tytułem zwrotu wydatków na opinię biegłego.

Apelacje od powyższego wyroku złożyli powód B. K. oraz pozwana K. K. (1).

Powód B. K. zaskarżył wyrok w pkt 5 (oddalającym powództwo o zachówek), pkt 7 (zasadzającym od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1217 złotych tytułem kosztów zastępstwa prawnego) i pkt 8 (nakazującym pobranie od powoda na rzecz Skarbu Państwa kwotę 854,80 złotych tytułem wydatków poniesionych w sprawie). Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie:

1. przepisów postępowania art. 233 § 1 k.p.c. poprzez zawężenie oceny dowodów jedynie do wskazania relacji spadkodawcy i jego pierwszej żony – matki powodów, co nie miało znaczenie w świetle art. 1008§3k.c.;
2. prawa materialnego art. 1008 § 3 k.c. poprzez uznanie, że powód swoim postępowaniem spełnił warunki w tym przepisie ustalone.

Występując z tymi zarzutami wnosił o zmianę wyroku i zasądzenie od pozwanej dochodzonej kwoty oraz kosztów postępowania za obie instancje.

Apelacja pozwanej skierowana jest do rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek od kwoty zasądzonej w punkcie pierwszym wyroku. Pozwana zarzucając naruszenie przepisu art. 481 k.c. wnosila o zmianę wyroku i zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 13-go stycznia 2016 roku tj. od dnia wyrokowania przez sąd pierwszej instancji, nie zaś od dnia wezwania do zapłaty.

Natomiast powódka T. S. złożyła zażalenie na rozstrzygnięcie zawarte w pkt. 3 wyroku, zasadzające od pozwanej na jej rzecz jedynie 1217 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu. Zarzuciła naruszenie przez sąd przepisu § 6 pkt 4 rozporządzenia MS z dnia 28 września 2002 roku przez jego błędne zastosowanie, gdy tymczasem w sprawie ma zastosowanie § 6 pkt 5 rozporządzenia, przewidujący stawkę wynagrodzenia dwukrotnie wyższą. Wnosiła o jego zmianę przez zasądzenie pozostałej części kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 1200 złotych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda B. K. nie jest uzasadniona, a podniesione w niej zarzuty są chybione. Sąd pierwszej instancji dokonując oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego nie naruszył przepisu art. 233 § 1 kpc i wbrew temu co twierdzi skarżący nie ograniczał się jedynie do wskazania relacji spadkobiercy i jego pierwszej żony. Sąd zajmował się także relacjami jakie zachodziły między spadkodawcą i jego dziećmi i to z okresu ich dorosłości. Ustalił, że od 1991 między powodem a spadkobiercą nie było żadnych kontaktów. Z materiału dowodowego przeprowadzonego przed sądem wynika, że powód odrzucał wszelkie próby czynione ze strony ojca do nawiązania kontaktu z synem, czego dobitnym przykładem jest chociażby odmowa nawet rozmowy telefonicznej z ojcem w czasie Świąt Bożego Narodzenia, kiedy powód przebywał w mieszkaniu siostry.

Sąd Okręgowy nie podziela również drugiego zarzutu apelacyjnego -naruszenia przepisu art. 1008 § 3 k.c. Stan faktyczny, który został ustalony w przedmiotowej sprawie dawał pełne podstawy do uznania skuteczności wydziedziczenia powoda. Argumenty podniesione w apelacji nie są w stanie tej oceny podważyć. Skarżący polemizując ze stanowiskiem sądu pierwszej instancji koncentruje się na pierwszym członie zawartego w testamentie uzasadnienia wydziedziczenia, że spadkodawca od lat nie utrzymuje żadnych kontaktów. Pomija przy tym całkowicie dalszą część zdania, z którego wynika, że dzieci nie interesują się jego życiem, nie okazują nawet chęci nawiązania stosunków rodzinnych. Prawdziwość i aktualność tych stwierdzeń, odnoszących się do osoby powoda B. K., nie została przez powoda w toku procesu zakwestionowana. Niewątpliwie pewien wpływ na brak właściwych relacji między powodem a ojcem miał fakt rozpadu związku małżeńskiego rodziców powoda. Dotyczy to jednak wydarzeń sprzed około 50 lat, a zatem zarówno spadkodawca jak i powód dysponowali odpowiednio długim okresem czasu, by relacje rodzinne

odbudować. Jednak do tego nie doszło, przy czym w sprawie zostało wykazane, że powód był temu przeciwny. W tej sytuacji nie sposób uznać, iż spadkodawca nie mógł skutecznie wydziedziczyć powoda.

Skoro apelacja powoda okazała się bezzasadna, to podlegała oddaleniu (art. 385 k.p.c.) z konsekwencją zasądzenia od powoda na rzecz pozwanej kwoty 2.400 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą (art. 98 § 1 w zw. z § 2 pkt 5 i § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia MS z dnia 22 października 2015 roku).

Nie jest także zasadna apelacja pozwanej skierowana do rozstrzygnięcia o odsetkach od zasądzonej na rzecz powódki T. S. kwoty 12.266 złotych.

Za prawidłowe uznać należy stanowisko sądu pierwszej instancji, że obowiązek zapłaty na rzecz uprawnionego do świadczenia pieniężnego z tytułu zachowku ma charakter zobowiązania bezterminowego, do którego zastosowanie ma przepis art. 455 k.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie to powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Takie też stanowisko zostało wyrażone w orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. wyrok z 17 kwietnia 2009 roku, III CSK 298/08, z 17 września 2010 roku, II CSK 178/10, 7 lutego 2013 roku III CSK 403/12, z 6 marca 2014 roku, V CSK 209/13).

Dlatego też rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji w zakresie odsetek jest prawidłowe i podlega akceptacji. Wobec tego apelacja pozwanej podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. z zasądzeniem od pozwanej na rzecz powódki T. S. kosztów procesu, które łączą się z kosztami postępowania zażaleniowego wynoszą 750 złotych.

SSO Jarosław Gołębiowski

SSA w SO Stanisław Łęgosz SSO Dariusz Mizera